

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KREATIV YONDASHUV ASOSIDA ESTETIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH MASALASI

To'libayeva Nazokat Davronbek qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
maktabgacha talim fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yosh davridagi bolalarning estetik tafakkurini rivojlantirishda kreativ yondashuv haqida so'z yuritiladi. Shuningdek mustaqil fikrlashga o'rgatish muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bilim, ko'nikma va malakalar, kreativ yondashuv, innovatsion fikrlash, mustaqil fikrlash, sifat va samaradorlik, maktabga tayyorlash, kreativ, bola, tafakkur.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amalga oshiriladigan har qanday mashg'ulotda tarbiyachi tomonidan qo'llanilayotgan ta'lim metodlari majmuasi kichik guruhdan o'rta guruhga, undan yuqori va maktabga tayyorlov guruhlariga o'tish asnosida ham o'zgarib, murakkab xususiyat kasb eta borishi mumkin. Ushbu jarayonda ayrim metodlardan ko'proq foydalanilsa, ba'zilarini qo'llashga bo'lgan ehtiyoj kamayadi. Ta'lim metodlaridan foydalanish ko'lami, holati tarbiyachining kasbiy tayyorgarligi va mahorati darajasiga bog'liq holda o'zgarib turadi

Kreativlik so'zi lotincha so'zdan olingan bo'lib, "yaratish" degan ma'noni anglatadi. Kreativlik bu o'z qiymatiga ega original g'oyalar majmuidir. Kreativlik shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangiliklarni aks ettirishi va ma'lum amaliy qiymatga ega bo'lishi lozim. Kreativ pedagogika muammolari yaxlit pedagogik nazariya va boshqa ijtimoiy fanlar tizimida: pedagogika tarixi va ta'lim falsafasi, umumiy va kasbiy pedagogika va psixologiya, o'qitish va tarbiyalash usullari va texnologiyalari, kasbiy etika va boshqalarda ko'rib chiqiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning muammosi ko'pgina pedagog va tadqiqotchilarni qiziqtirgan muammo sifatida uzoq yillardan buyon o'rganilib kelinmoqda.. Kreativlik muayyan bosqichlarda izchil shakllantirib va rivojlantirib boradi. Bolaning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Maktabgacha yosh davri ijodiy faol shaxsni shakllanishi uchun eng samarali davri, chunki aynan mana shu davrda psixik jarayonlar progressiv o'zgarishlar kechadi va shaxsiy fazilatlar tezkor rivojlanadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ijodni rivojlantirish bolalarning turli faoliyatlari orqali, masalan, kommunikativ, amaliy o'yinlar yordamida amalga oshadi..

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida estetik tafakkurni shakllantirishning ko'pgina usullari mavjud. Bunda mashg'ulot jarayonida turli o'yinlardan foydalaniladi. Mashg'ulotni samarali o'tkazish o'z navbatida tarbiyachi pedagogga bog'liqdir. Mashg'ulotlarda "kreativlik yo'l xaritasi"ga ko'ra quyidagi 4 ta yo'nalish bo'yicha harakatlanadi va ulardagi harakatlar pedagoglarning kreativligini ifodalovchi belgilar sanaladi:

1. Ijodiy fikrlash ko'nikmalarini namoyon etish;
2. Mashg'ulotlarni qiziqish bilan o'zlashtirishga rag'batlantiruvchi strategiyalardan foydalana olish;
3. Innovatsion yondashuv va pedagog masalalarining yechimini topishga kreativ yondashish;
4. Kutiladigan natija. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda rasm chizish, loyihalash, modellashtirish, shuningdek, bolalar faoliyatining o'yin, drammatizatsiya kabi turlaridan muvaffaqiyatli foydalanish mumkin.

Shunday qilib, kreativ fikrlashni shakllantirishda quyidagi aniq vazifalarni hal qilish kerak:

1. Bolalarning estetik va hissiy tajribasini boyitish, ularning atrofdagi voqelik haqidagi g'oyalari hajmini oshirish, ufqlarini kengaytirish.
2. Bolalar nutqini, majoziy iboralarni rivojlantirish, so'z boyligini boyitish.
3. Bolalarda qayta loyihalash, tajriba elementlarini birlashtirish qobiliyatini rivojlantirish.
4. Rivojlanayotgan muhitni ma'lum bir tarzda jihozlash.

Tasavvurning kombinatsion mexanizmlarini shakllantirish uchun sharoit yaratish lozimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish jarayonida qo'yilgan vazifalarni hal qilishda biz turli usullardan foydalandik va turli dasturlarni sinab ko'rdik. Bizning maktabgacha ta'lim tashkilotimizda o'quv jarayonida hissiy jihatdan boy muhit yaratiladi, o'qituvchilar darslar va boshqa ta'lim shakllari mazmunini ertak va o'yin syujetlari va qahramonlari bilan to'ldiradi, o'zlarining improvizatsiyalari, frontal shakllari kichik guruh va individual bilan birlashtiriladi. Bolalar bilan ishlash shakllari. Bu bizga bolalar ijodiyotini rivojlantirish muammolarini hal qilish imkonini beradi. Bolalarga og'zaki ko'rsatmalarga muvofiq alohida elementlardan ma'lum raqamlarni birlashtirish taklif etiladi, ya'ni. yetishmayotgan namuna. Bola kelajakdagi ob'ektni tasavvur qilishi, uni tahlil qilish, mavjud tafsilotlar to'plami bilan solishtirish va qaysi detal yaratilgan ob'ektning alohida qismlarini almashtirishi mumkinligini aniqlashi kerak. Shundan keyingina u elementlarni to'liq ob'ekt tasviriga sintez qilishni boshlashi mumkin. Bunday vazifalar bolalarda nafaqat fazoviy tasvirlar bilan erkin harakat qilish qobiliyatini shakllantiradi,

balki tasavvurni rivojlantirish uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan harakatning oraliq va yakuniy natijalarini majoziy kutish (oldindan ko'rish) ga yordam beradi. Keyingi mashg'ulotlarda bolalarga berilgan geometrik shakllardan o'zlari xohlagan narsalarni yasash taklif etiladi. Ular nafaqat o'zlariga oldingi sinflardan yaxshi ma'lum bo'lgan narsalarni, balki haqiqiy va fantastik narsalarni ham chizishadi. Shunday qilib, maxsus ta'lim jarayonida barcha bolalar ijodiy konstruktiv muammolarni hal qilishning umumiy tamoyillarini shakllantiradilar, kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishdan iborat bo'lgan tushunchadir.

Bilish faolligini rivojlantirish muammosini hal etishda, o'quvchining mustaqil tafakkurini rivojlantirish asosiy masala deb hisoblanishi zarur.

Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin o'quvchilarga o'yinning qoidasi, mazmuni, yakuni nimadan iborat ekanini o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi. O'quvchilar uni tushunib, anglab, shu asosda harakat qiladilar.

Didaktik o'yinlar - bu bolalarni o'qitish va tarbiyalash uchun pedagogika maktabi tomonidan maxsus yaratilgan qoidalarga ega o'yinlar turi. Ular bolalarni o'qitishda muayyan muammolarni hal qilishga qaratilgan, lekin ayni paytda o'yin faoliyatining tarbiyaviy va rivojlantiruvchi ta'siri ularda namoyon bo'ladi.

Bolalarning qiziqishi didaktik o'yin o'yindan aqliy vazifaga o'tadi. Didaktik o'yin bolalarning aqliy faoliyatini tarbiyalashning qimmatli vositasi bo'lib, u aqliy jarayonlarni faollashtiradi, o'quvchilarda bilish jarayoniga katta qiziqish uyg'otadi.

Unda bolalar katta qiyinchiliklarni bajonidil yengib o'tadilar, o'zlarining kuchli tomonlarini mashq qiladilar, qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu har qanday o'quv materialini qiziqarli qilishga yordam beradi, o'quvchilarda chuqur qoniqish uyg'otadi, quvonchli mehnat kayfiyatini yaratadi va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi.

O'yin, didaktik o'yinlar, o'qituvchi – pedagog, aqliy rivojlanish, "To'g'ri noto'g'ri" o'yini, "Telegraf" o'yini, "Bu qaysi shakl?" o'yini, Og'zaki nutq, geometrik shakllar, rag'bat. Boshlang'ich sinfga ilk qadam qo'ygan bolaning o'yin faoliyatidan o'qish faoliyatiga o'tishi bir muncha qiyind kechadi. Dars jarayonida qo'llaniladigan didaktik o'yinlar, enerjayslar, o'yin mashqlari bu jarayonni yanada qiziqarli, mazmunli qiladi, bolalarda quvnoq, mehnatkash kayfiyatni yaratadi, o'quv materialini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam beradi, ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi.

Didaktik o'yinlar bolalar tomonidan bilimlarni o'zlashtirish uchun qulay bo'lgan shart-sharoitni paydo qiladi va bilish uchun qiziqishni rivojlanishiga ko'maklashadi. Didaktik o'yinlarning natijaviyligi, birinchidan, ulardan tizimli ravishda foydalanishga, ikkinchidan, o'yinlar dasturining oddiy didaktik mashqlar bilan birgalikda maqsad sari yo'naltirilganligiga bog'liq.

O'qituvchi - pedagog didaktik o'yinli mashg'ulotlarni o'tkazishda qizg'in tayyorgarlik ko'rishi va uni o'tkazishda quyidagi didaktik talablarga rioya qilishi talab etiladi:

1. Didaktik o'yinli mashg'ulotlar dasturida qayd etilgan mavzularning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsad hamda vazifalarni hal qilishga qaratilgan bo'lishi;

2. Jamiytdagi va kundalik hayotdagi muammolarga bag'ishlanib, ular o'yin davomida hal qilishi;

3. Barkamol shaxsni musiqiy tarbiyalash tamoyillariga va sharqona odob-ahloq normalariga mos kelishi;

4. O'yin tuzilishi jihatidan mantiqiy ketma-ketlikda bo'lishi;

5. Mashg'ulotlar davomida musiqiy didaktik prinsiplarga amal qilinishi va eng kam vaqt sarflanishiga erishishi kerak.

Didaktik o'yinlarga e'tiborimizni qaratamiz:

"To'g'ri noto'g'ri" o'yini Maqsad: tashqi ko'rinishini tahlil qilib, harflarni taniy olishni o'rganish. O'yin uchun sizga to'g'ri va noto'g'ri (teskari yoki aks ettirilgan) dizayndagi bosma shaklda tayyorlangan harf kartalari to'plami kerak bo'ladi. O'yin ishtirokchilari o'rtasida jamoaviy yoki individual chempionat tashkil etilishi mumkin, uning davomida kartalarni guruhlarga bo'lish uchun kim eng to'g'ri va tezroq - to'g'ri va noto'g'ri yozilgan harflar bilan aniqlanadi.

"Qo'limdagi geometrik shaklning uch tomoni uch burchagi bor, uning tomonlari xar xil uzunlikda bo'lishi ham mumkin. Bu qaysi shakl?". Shaklga to'g'ri ta'rif bergan va shaklning nomini to'g'ri topgan o'quvchi rag'batlantiriladi. Demak, kichik maktab yoshida, o'yinlardan bolalarning o'quv va mehnat faoliyatini yengillashtiruvchi va tashkil etuvchi vosita sifatida foydalanish mumkin. Ta'lim jarayonida o'yin elementlari o'quvchilarda ijobiy emotsiyalarni yuzaga keltirib, ularning faolligini oshiradi.

XULOSA

Xulosa o'rnida, o'yin faoliyati bolalarni ruhiy hayotining barcha tomonlarini shakllanishida, masalani qo'yilishida va harakatlanish usullarini tanlashda yordam beradi. Bolalarning aqliy faoliyatini ham juda yuqori darajaga ko'taradi va darslarga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi.

Adabiyotlar:

1. Tolipov O'. M.Usmonboyeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. 2015-yil.
2. Aliev A. O'quvchilarning ijodkorlik qobiliyati.—Toshkent: O'qituvchi, 2016.
3. Boboyeva Yu.K. Hozirgi zamon umumiy ta'lim maktabida o'qitish metodlari. - Toshkent:O'qituvchi, 2017.
4. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2018 yil 7 iyuldagi 4-sonli hay'at yig'ilishi qarori bilan tasdiqlangan. (Mualliflar: Grosheva

I.V.,Evstafeva L.G.,Maxmudova D.T.,Nabixanova Sh.B.,Pak S.V, Djanpeisova G.E) . -T.: 2018.- 59 b.

5. Abdakimova M.K. O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim tizimi taraqqiyotining tashkiliy –pedagogik asoslari (1991-2000 yy). Diss. ped.fan.nom.- T.: 2004.-176 b
7. Bezrukova M. I., Volkova N. N. Muzeynaya pedagogika v sisteme doshkolnogo obrazovaniya i vospitaniya // Obrazovaniei vospitanie.- 2018.-№3.-S.9-11.
6. R.G‘.Qodirov “Yosh davrlari va pedagogik psixologiya”(2005)
7. “Bolalar iqtidorini erta aniqlashning psixologik-pedagogik metodikalari majmuasi”.(2010)
8. Venger L.A., Dyachenko O.M. “Maktabgacha yoshdagi bolalarda aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o‘yinlar va mashqlar”
9. To‘raqulovich J. U. Innovative Pedagogical Technologies in a Preschool Educational Institution //International Journal of Culture and Modernity. – 2021. – T. 11. – C. 215-218.
10. To‘raqulovich J. U., Supxonovna H. N. Ways to shape a healthy lifestyle in the family of preschool children //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T.
11. Imametdinova R.Ya. “Bolalarning ijodiy qobiliyatlari” (2006)
12. Qodirova .-“Maktabgacha pedagogika” .